

Dějiny světa: souhrnný přehled

Pod pojmem *dějiny* se rozumí vývoj lidské společnosti; obvykle se dělí na 5 epoch:

Pravěk: zahrnuje nejdelší dějinný úsek, od vzniku člověka či (v jednotlivých oblastech) od počátku lidského osídlení až po vznik státu. Tam, kde se pravěký vývoj ubíral vpřed nejrychleji (zejména v Africe a na Blízkém východě), můžeme pravěk časově určit rozmezím od doby před asi 3 miliony let do poloviny 4. tisíciletí př. n. l. V pravěku byl prakticky dokončen dosavadní fylogenetický vývoj člověka. Drtivá většina pravěku je naplněna érou přisvojovacího hospodářství (tedy lovem a sběrem, jež představovaly první dělbu práce) a je spojena s kočovným životem, jenž však dospěl i k počátkům náboženství a umění. Neolitická revoluce v mladším pravěku zahájila éru hospodářství výrobního: základem obživy učinila zemědělství a vedla k usedlému způsobu života. Následný eneolit znamenal přechod od kamenných industrií k metalurgii a přinesl rozdělení společnosti na zemědělce, řemeslníky a obchodníky a vzápětí vznik privilegované vrstvy vládců.

Starověk: zahrnuje období nejstarších států (od městských států až k prvním velkým říším). Proces vzniku starověkého státu z eneolitické společnosti se někdy označuje jako městská revoluce. Je spojen i s počátky písmo a vědy. Do světa starověku patří jednak teokratické a patriarchální despotie na Blízkém východě a jim obdobné státy v Indii, Číně, africkém vnitrozemí i ve Střední a Jižní Americe, jednak antická civilizace ve Středomoří (a Černomoří), která přinesla mj. počátky demokracie (vlády lidu). Časově se starověk nejdříve vymezuje obdobím asi 3 500 let př. n. l. – (tradičně) 476 n. l.

Středověk: jeho příznačným rysem je stát založený na tradiční, hierarchicky uspořádané společnosti, v níž existuje jen velmi omezená forma veřejného prostoru. Pro sociální zařazení jednotlivce má rozhodující význam společenská pozice jeho rodičů. Rozvinutí těchto tendencí přinesl socioekonomický systém feudalismus. Vznikl pod vlivem agrární revoluce, jež posunula zemědělské hospodaření k pravidelným a výrazným přebytkům produkce, a tak umožnila složitější stratifikaci společnosti. Feudalismus přežil (postupně modifikován) až do novověku. Středověk se tradičně chápe jako období let 476 – 1492.

Novověk: charakterizuje jej vznik širokého propojení Evropy s ostatními kontinenty (hlavně prostřednictvím kolonialismu) a nahrazování feudalismu svobodným podnikáním a rostoucími prvky demokracie. Tento proces začíná pozvolna v 16. – 18. století (raný novověk, naplněný též vědeckou revolucí) a vrcholí po r. 1800. Tehdy je dosavadní uzavřená společnost tradiční nahrazena otevřenou společností moderní. Ta je založena na ideji setrvalého pokroku, na tržní povaze velké většiny společenských vztahů a na zastupitelské demokracii. Byla zahájena série průmyslových revolucí, přinášejících vznik a rozvoj velkovýroby na bázi soukromých firem, a rozsáhlá exploatace přírodních zdrojů; většina obyvatel byla připoutána k námezdní práci. 20. století pak vneslo do dějin ještě jiná témata, a proto se označuje jako začátek již další epochy.

20. a 21. století: Dvacáté století bylo naplněno zejména konfliktem mezi zastupitelskou demokracií a totalitní diktaturou. Došlo k První světové válce (1914 – 1918), Druhé světové válce (1939 – 1945) a ke Studené válce (1947 – 1991). Náhrada koloniálních panství sofistikovanějším neokolonialismem a porážka evropského totalitarismu vedly k proměně mocenského uspořádání světa. Od doby kolem r. 2000 se v rovině ekonomické, kulturní, politické apod. hovoří o procesu globalizace a o postmoderní společnosti. Demokratickou diskusi posiluje rozvoj informačních technologií, ovšem zároveň v rozhodovací sféře roste vliv nevolených mocenských elit, často spjatých s vlastníky nadnárodního kapitálu. Zvyšuje se autorita řady mimoevropských států.

Obrázek (výřez z bitvy u Hastings roku 1066 znázorněné na tapiserii z Bayeux) je převzat ze stránky:

https://cs.m.wikipedia.org/wiki/Soubor:Bayeux_Tapestry_scene57_Harold_death.jpg